

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
ZESPÓŁ REALIZACJI
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17
INTERNET: <http://www.cbos.pl>

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT. 24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89
E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/187/99

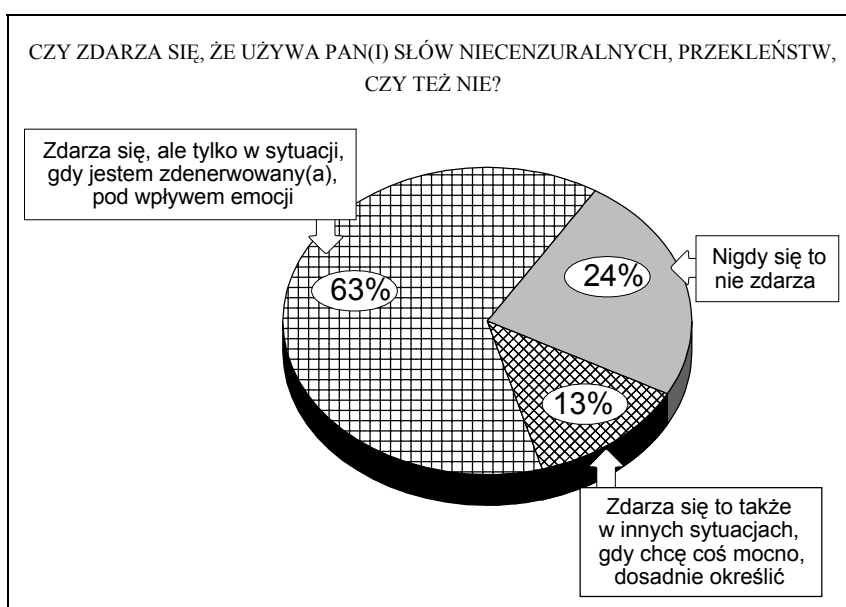
OPINIE O UŻYWANIU PRZEZ POLAKÓW SŁÓW NIECENZURALNYCH

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, GRUDZIEŃ '99

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

- ◆ Zdecydowana większość ankietowanych (76%) używa słów niecenzuralnych, przekleństw - najczęściej pod wpływem emocji (63%), znacznie rzadziej (13%) wtedy, gdy chcą coś mocno określić. Jedynie co czwarty Polak (24%) deklaruje zachowanie czystości języka w każdej sytuacji.

- ◆ Z wulgarnym słownictwem ankietowani najczęściej stykają się w miejscach publicznych - na ulicy (79%), rzadziej w środkach komunikacji (49%) i w miejscach rozrywki (34%). Słowa niecenzuralne i przekleństwa używane są również w szkołach i na uczelniach (37% wskazań uczącej się młodzieży i pracowników szkolnictwa) oraz w miejscu pracy respondentów (34% wskazań osób pracujących). Jedynie w życiu prywatnym mniej narażeni jesteśmy na wulgaryzmy (9% - często, 20% - czasem).
- ◆ Ponad połowa badanych (53%) przyznaje, że zawsze ich razi, gdy inni posługują się wulgarnym słownictwem, a 39% odczuwa awersję tylko w pewnych sytuacjach. Jedynie 8% Polaków okazuje całkowitą tolerancję dla niecenzuralnych słów.

Do podjęcia problematyki wulgaryzacji naszego języka mówionego skłoniła nas debata sejmowa poświęcona zagrożeniom, jakie zjawisko to stanowi dla współczesnej kultury, polszczyzny oraz dla psychiki człowieka - szczególnie młodego. Kulturze językowej Polaków poświęciliśmy kilka pytań we wrześniowym sondażu¹. Zapytaliśmy ankietowanych, w jakich sytuacjach stykają się z przekleństwami, słowami niecenzuralnymi, czy sami ich używają oraz czy akceptują je u innych ludzi.

Z wypowiedzi ankietowanych wynika, że Polacy w wielu sytuacjach posługują się wulgarnym językiem. Z przekleństwami, niecenzuralnymi słowami badani najczęściej stykają się w miejscach publicznych, powszechnie dostępnych - na ulicy (79%), rzadziej w środkach komunikacji, takich jak pociąg, autobus itp. (49%), a także tam, gdzie spędzają wolny czas, szukają rozrywki (34%). Używanie wulgaryzmów jest rozpowszechnione nawet w instytucjach oświatowych, które z racji swoich funkcji powinny szczególnie dbać o czystość języka - prawie dwie piąte uczącej się młodzieży oraz pracowników szkolnictwa (37%) przyznaje, że często stykają się z takim słownictwem w szkole lub na uczelni. Podobna sytuacja ma miejsce w środowisku pracy ogółu respondentów aktywnych zawodowo (34%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (112), 8-14 września ‘99, reprezentatywna próba losowo-adresowa dorosłej ludności Polski (N=1123). Zob. też komunikat CBOS „Czy akceptujemy słownictwo obce w naszym języku?”, grudzień ‘99 (oprac. Bogna Wciórka).

Jedynie w życiu prywatnym - podczas spotkań towarzyskich z osobami najbliższymi oraz w domu, w gronie rodziny - stosunkowo rzadko używane są przekleństwa, słowa wulgarne, niecenzuralne. Trzeba jednak podkreślić, że nawet w rodzinno-przyjacielskich kontaktach na nieodpowiednie zachowania werbalne czasami narażony jest co piąty badany (20%), a często - co jedenasty (9%).

Tabela 1

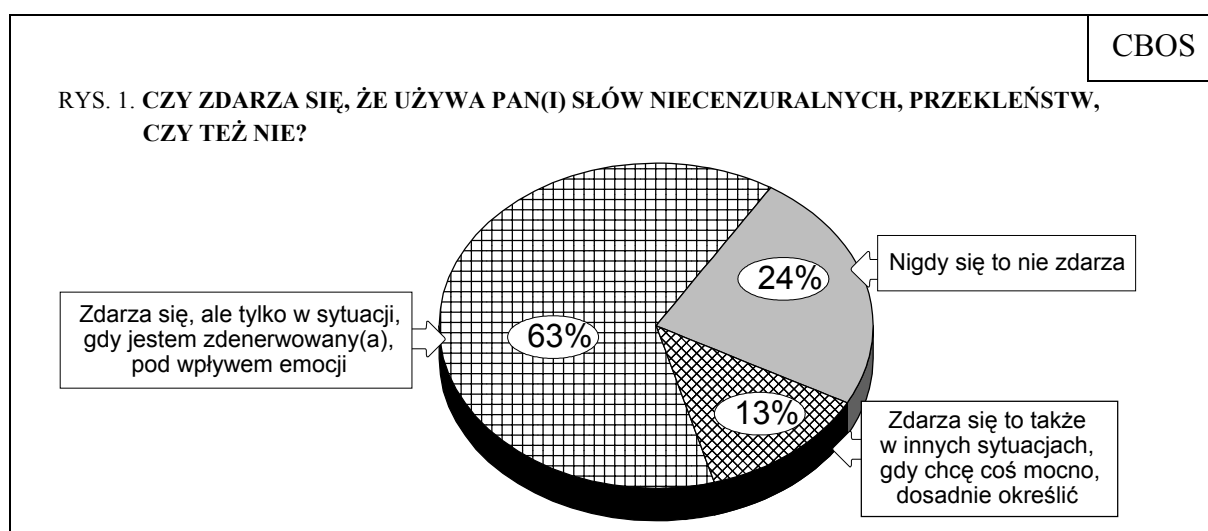
Sytuacje	Czy w wymienionych sytuacjach styka się Pan(i) z przekleństwami, słowami wulgarnymi, niecenzuralnymi:			
	bardzo lub dość często	czasami	rzadko lub nigdy	Trudno powiedzieć
	w procentach			
Na ulicy	79 (54)	11	9 (2)	0
W środkach komunikacji - pociągu, autobusie itp.	49 (19)	23	22 (9)	6
W szkole, na uczelni*	37 (15)	23	35 (12)	5
W miejscach rozrywki, spędzania wolnego czasu	34 (11)	26	34 (14)	6
W pracy**	34 (13)	22	43 (14)	1
Podczas spotkań towarzyskich - z rodziną, znajomymi	9 (2)	20	71 (32)	0
W domu, w kontaktach z najbliższymi	9 (3)	20	71 (35)	0
* Odpowiedzi ankietowanych, którzy uczą się, studiują lub są pracownikami szkolnictwa (N=249)				
** Odpowiedzi ankietowanych, którzy pracują (N=598)				
W nawiasach podano odsetki odpowiedzi skrajnych „bardzo często” i „nigdy”.				

Częstotliwość kontaktu z wulgarnym językiem zależy przede wszystkim od poziomu wykształcenia ankietowanych i związanej z nim kultury językowej. Im wyższym wykształceniem legitymują się ankietowani, tym częściej na ogół deklarują, że są narażeni na wulgarne zachowania werbalne w miejscach publicznych, powszechnie dostępnych - na ulicy, w środkach komunikacji oraz w miejscach rozrywki i tym rzadziej mają do czynienia z nimi w instytucjach oświatowych, w pracy, w kręgu towarzyskim i rodzinnym, czyli w środowiskach o zbliżonej do swojej kulturze językowej.

Tabela 2

Czy w wymienionych sytuacjach styka się Pan(i) z przekleństwami, słowami wulgarnymi, niecenzuralnymi:	Wykształcenie ankietowanych			
	podstawowe	zawodowe	średnie	wyższe
	w procentach			
Na ulicy				
- często	69	79	85	86
- czasami	13	13	8	11
- rzadko lub nigdy	16	7	6	4
W środkach komunikacji - pociągu, autobusie itp.				
- często	41	46	56	60
- czasami	24	25	22	19
- rzadko lub nigdy	24	26	17	18
W miejscach rozrywki, spędzania wolnego czasu				
- często	24	39	36	40
- czasami	28	25	26	26
- rzadko lub nigdy	34	32	35	34
W szkole, na uczelni				
- często	64	36	30	19
- czasami	14	24	27	25
- rzadko lub nigdy	18	27	40	56
W pracy				
- często	43	46	25	16
- czasami	23	22	22	20
- rzadko lub nigdy	31	31	51	63
Podczas spotkań towarzyskich - z rodziną, znajomymi				
- często	12	10	6	3
- czasami	23	22	18	11
- rzadko lub nigdy	63	68	75	86
W domu, w kontaktach z najbliższymi				
- często	11	11	7	2
- czasami	22	22	17	13
- rzadko lub nigdy	66	67	75	85
W tabeli pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”.				

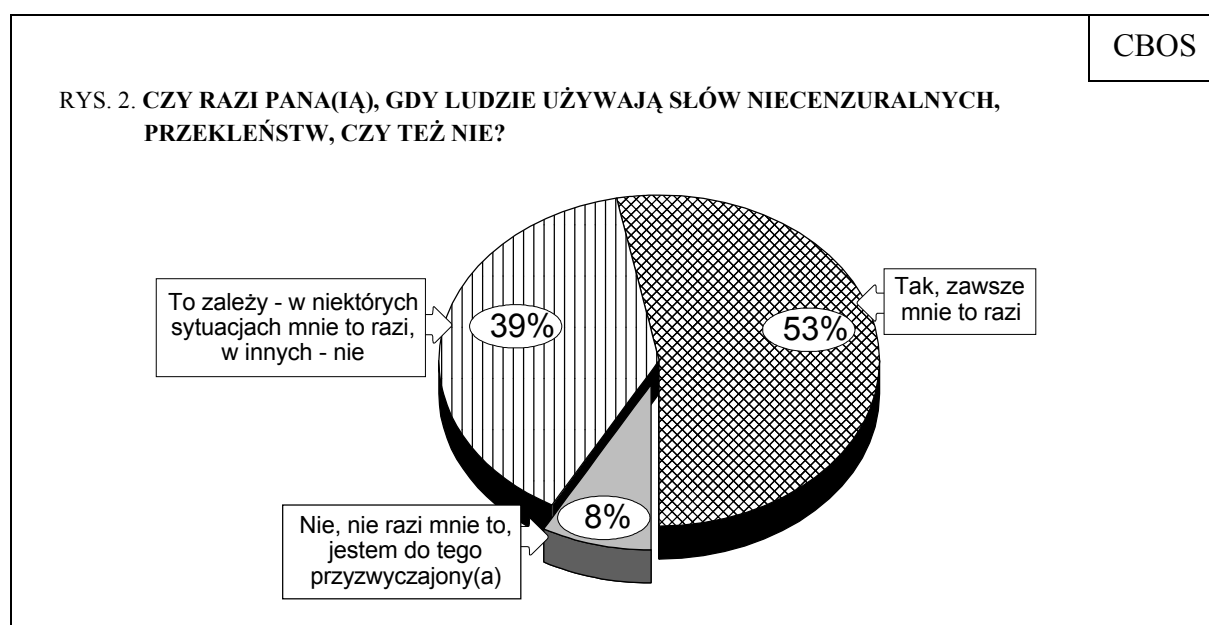
Powszechność wulgaryzmów w różnych sytuacjach naszego życia codziennego wynika z faktu, że zdecydowana większość Polaków (76%) używa słów niecenzuralnych, przekleństw. Wprawdzie najczęściej zdarza się to pod wpływem emocji, zdenerwowania (63%), jednak ponad jedna ósma ankietowanych (13%) posługuje się takim słownictwem również w innych sytuacjach, gdy chcą coś mocno, dobitnie określić. Jedyne co czwarty Polak (24%) deklaruje, że zawsze zachowuje czystość języka.

Przestrzeganie czystości języka najsilniej wiąże się z religijnością badanych, a także z cechami, które religijność w znacznej mierze wyznaczają, tzn. z wiekiem i płcią. Im bardziej religijni są ankietowani, tym częściej twierdzą, że nigdy nie przeklinają, nie używają słów niecenzuralnych. Wśród osób kilka razy w tygodniu uczestniczących w praktykach religijnych prawie trzy piąte deklaruje czystość języka. Odsetek zachowujących ją rośnie też wraz z wiekiem, najwyższy jest wśród ludzi powyżej 65 roku życia (51%). Znacznie częściej też nieużywanie słów wulgarnych deklarują kobiety (35%) niż mężczyźni (13%). Trzeba jednak pamiętać, że w większości grup społecznych dominują ludzie, którzy twierdzą, że wprawdzie zdarza im się przeklinać i używać słów niecenzuralnych, ale tylko w sytuacji, gdy są zdenerwowani.

Większość ankietowanych przyznaje się do przeklinania, używania słów niecenzuralnych. Czy oznacza to jednak, że tolerują takie zachowania u innych?

Ponad połowa badanych (53%) nie akceptuje w żadnej sytuacji posługiwania się przez innych wulgarnym słownictwem, a prawie dwie piąte (39%) dopuszcza używanie czasami takich słów. Jedynie 8% Polaków wyraża pełną tolerancję dla wulgarnych zachowań werbalnych innych ludzi twierdząc, że nie razi ich używanie słów niecenzuralnych i przekleństw, są bowiem do tego przyzwyczajeni.

Całkowitą niechęć do wulgarnego słownictwa (odpowieź „zawsze mnie to razi”) deklarują głównie osoby najstarsze (79%), emeryci (75%), a także ludzie najbardziej religijni (76%). Częściej są to kobiety (63%) niż mężczyźni (41%). Postawie takiej sprzyja także wyższe wykształcenie (62%) oraz wysoka pozycja społeczno-zawodowa ankietowanych. Częściowe, uzależnione od sytuacji, przyzwolenie na używanie przekleństw i słów niecenzuralnych jest natomiast tym częstsze, im młodszy są badani - najczęściej odnotowujemy je wśród osób w wieku od 18 do 24 lat (66%), w środowisku uczniów i studentów (63%). We wszystkich grupach społecznych do zdecydowanej mniejszości należą natomiast osoby

tolerancyjne, które twierdzą, że są do wulgaryzmów przyzwyczajone; stosunkowo najczęściej jednak spotykamy je wśród rolników (16%) i robotników niewykwalifikowanych (14%), w gronie ludzi bezrobotnych (13%), a także wśród mężczyzn (13%).

Poziom tolerancji względnie niechęci do wulgarnej słowności innych ludzi zależy jednak przede wszystkim od tego, czy ankietowani sami zachowują czystość języka ($V_{\text{Cramera}} = 0,36$). Wśród badanych, którzy nigdy nie przeklinają, nie używają słów niecenzuralnych, prawie wszyscy (92%) deklarują, że zawsze razi ich takie zachowanie u innych. Ci, którzy używają wulgarnej słowności wyłącznie w zdenerwowaniu, znacznie rzadziej mówią o całkowitej awersji do wulgarności innych (44%), częściej zaś odpowiadają, że słowa niecenzuralne rażą ich tylko w pewnych sytuacjach (50%). Natomiast w grupie ankietowanych, którzy przyznają, że ich język bywa wulgarny nie tylko wtedy, gdy się zdenerwują, ale także w innych sytuacjach, gdy chcą coś dosadnie określić, niechęć jest najsłabsza, a prawie jedna czwarta ma tolerancyjny stosunek do używania takiego słownictwa przez innych (24%).

Tabela 3

Czy zdarza się, że używa Pan(i) słów niecenzuralnych, przekleństw, czy też nie?	Czy razi Pana(ią), gdy ludzie używają słów niecenzuralnych, przekleństw, czy też nie?		
	Tak, zawsze mnie to razi	To zależy - w niektórych sytuacjach mnie to razi, w innych - nie	Nie, nie razi mnie to, jestem do tego przyzwyczajony(a)
	w procentach		
Nigdy się to nie zdarza	92	5	3
Zdarza się, ale tylko w sytuacji, gdy jestem zdenerwowany(a), pod wpływem emocji	44	50	6
Zdarza się to także w innych sytuacjach, gdy chcę coś mocno, dosadnie określić	20	56	24
Ogółem	53	39	8

($V_{\text{Cramera}} = 0,36$)

Zdecydowana większość ankietowanych przyznaje, że używa słów niecenzuralnych, przekleństw - najczęściej pod wpływem emocji, znacznie rzadziej również wtedy, gdy chcą coś mocno określić. Jedynie co czwarty respondent deklaruje, że zawsze zachowuje czystość języka. Z wulgarnym słownictwem badani najczęściej stykają się w miejscach publicznych - na ulicy, rzadziej w środkach komunikacji oraz w miejscach rozrywki. Stosunkowo często pojawia się ono również w szkołach i na uczelniach oraz w miejscu pracy ankietowanych. Jedynie w życiu prywatnym respondenci są znacznie mniej narażeni na wulgaryzmy. Polaków na ogół razi używanie słów niecenzuralnych - połowa badanych przyznaje, iż dzieje się tak zawsze, a dwie piąte - że tylko w pewnych sytuacjach. Stosunkowo nieliczni okazują całkowitą tolerancję dla wulgaryzmów, twierdząc, że są do nich przyzwyczajeni.

Opracowała

Bogna WCIÓRKA

A N E K S

Tabela 1. Czy zdarza się, że używa Pan(i) słów niecenzuralnych, przekleństw, czy też nie? 1 - Nigdy się to nie zdarza; 2 - Zdarza się, ale tylko w sytuacji, gdy jestem zdenerwowany(a) pod wpływem emocji; 3 - Zdarza się to także w innych sytuacjach, gdy chcę coś mocno, dosadnie określić

	(%)			
	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	24	63	13	1122
Płeć				
Mężczyźni	13	70	17	532
Kobiety	35	56	9	590
Wiek				
18-24 lat	12	71	17	160
25-34	17	69	14	198
35-44	18	69	13	209
45-54	17	67	15	225
55-64	33	58	9	131
65 lat i więcej	51	41	8	199
Miejsce zamieszkania				
Wieś	24	63	12	413
Miasto do 20 tys.	24	65	11	136
20 - 100 tys.	25	64	11	196
101 - 500 tys.	24	62	14	201
501 tys. i więcej mieszk.	25	58	16	177
Wykształcenie				
Podstawowe	29	58	13	307
Zasadnicze zawodowe	16	71	13	336
Średnie	27	60	12	372
Wyższe	29	56	15	107
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	21	70	9	73
Prac. umysł. niż. szczebla	25	59	15	95
Pracownicy fiz. - umysł.	14	73	13	91
Robotnicy wykwalifikowani	12	71	17	122
Robotnicy niewykwalifik.	16	75	9	65
Rolnicy	10	76	14	62
Pracujący na własny rach.	14	72	14	42
Bierni zawodowo				
Renciści	32	56	10	133
Emeryci	46	44	9	222
Uczniowie i studenci	10	65	25	83
Bezrobotni	19	66	15	87
Gospodynie domowe i inni	29	66	5	47
Pracuje w:				
sferze budżetowej	25	57	18	99
sekt. państw. publicznym	22	70	8	88
sp. właśc. pryw. i państwa	15	75	10	99
sekt. pryw. poza rolnictw.	14	71	15	222
prywatnym gosp. rolnym	15	70	15	81
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	14	69	17	150
276 - 399	27	60	14	138
400 - 549	25	63	12	248
550 - 799	29	57	12	170
Powyżej 799 zł	28	61	11	162
Ocena własnych war. mater.				
Złe	21	64	15	402
Średnie	26	63	11	504
Dobre	28	58	14	216
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	57	36	7	68
Raz w tygodniu	26	63	11	565
1-2 razy w miesiącu	20	67	12	159
Kilka razy w roku	17	65	18	227
W ogóle nie uczestniczy	16	64	20	101
Poglądy polityczne				
Lewica	22	64	14	314
Centrum	22	68	10	333
Prawica	29	58	13	235
Trudno powiedzieć	27	58	15	237

Tabela 2. Czy razi Pana(ia), gdy ludzie używają słów niecenzuralnych, przekleństw czy też nie? 1 - Tak, zawsze mnie to razi;
2 - To zależy - w niektórych sytuacjach mnie to razi, w innych nie;
3 - Nie, nie razi mnie to, jestem do tego przyzwyczajony(a)

	(%)			
	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	53	40	8	1122
Płeć				
Mężczyźni	41	46	13	532
Kobiety	63	34	3	590
Wiek				
18-24 lat	25	66	9	160
25-34	39	49	11	198
35-44	53	39	8	209
45-54	56	37	7	225
55-64	61	32	7	131
65 lat i więcej	79	17	4	199
Miejsce zamieszkania				
Wieś	50	39	11	413
Miasto do 20 tys.	54	40	6	136
20 - 100 tys.	59	36	5	196
101 - 500 tys.	51	42	7	201
501 tys. i więcej mieszk.	54	41	5	177
Wykształcenie				
Podstawowe	57	34	9	307
Zasadnicze zawodowe	41	48	11	336
Średnie	56	38	6	372
Wyższe	62	34	3	107
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier. i inteligencja	59	37	4	73
Prac. umysł. niż. szczebla	54	41	5	95
Pracownicy fiz.- umysł.	43	53	3	91
Robotnicy wykwalifikowani	45	44	11	122
Robotnicy niewykwalifik.	38	49	14	65
Rolnicy	40	43	16	62
Pracujący na własny rach.	62	31	7	42
Bierni zawodowo				
Renciści	64	28	7	133
Emeryci	75	21	4	222
Uczniowie i studenci	30	63	7	83
Bezrobotni	33	53	13	87
Gospodynie domowe i inni	47	40	13	47
Pracuje w:				
sferze budżetowej	57	36	7	99
sekt. państw., publicznym	61	31	8	88
sp. właśc. pryw. i państwa	42	52	6	99
sekt. pryw. poza rolnict.	44	48	8	222
prywatnym gosp. rolnym	42	50	8	81
Dochody na jedną osobę				
Do 275 zł	38	53	9	150
276 - 399	52	36	12	138
400 - 549	56	39	5	248
550 - 799	57	38	5	170
Powyżej 799 zł	59	37	4	162
Ocena własnych war. mater.				
Złe	46	43	11	402
Średnie	58	37	6	504
Dobre	52	40	8	216
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	76	13	11	68
Raz w tygodniu	58	37	5	565
1-2 razy w miesiącu	45	47	8	159
Kilka razy w roku	41	46	13	227
W ogóle nie uczestniczy	46	47	7	101
Poglądy polityczne				
Lewica	53	40	6	314
Centrum	51	43	6	333
Prawica	60	35	6	235
Trudno powiedzieć	48	38	14	237